

Sensorveiledning for STV1200, haust 2017

Langoppgaver (velg 1 av 2):

A) Kan stater samarbeide om sikkerhet i et anarkisk internasjonalt system? Drøft med referanse til minst to teoretiske rammeverk (realisme, liberalisme, konstruktivisme).

Denne oppgåva krever at studenten kan vise god oversikt over sentrale teoretiske rammeverk innan IR-teori, og innsikt i konkrete utfordringar knytta til samarbeid innan sikkerhet gitt internasjonalt anarki. Spørsmålet ber eksplisitt om at studenten kan vurdere korleis minst to teoretiske rammeverk forklarar sentrale utfordringar (og muligheter) knytta til samarbeid når det gjeld sikkerhet. Spørsmålet opner også for at studenten sjølv definerer sikkerhet, og om dette blir definert restriktivt (som militær sikkerhet og statens overlevelse) eller i utvida forstand (som t.d. helse og individuell sikkerhet). Ein god besvarelse bør bemerke at ulike teoretiske rammeverk ofte opererer med ulik definisjon av sikkerhet, og ta det med inn i analysen. Dersom studenten velger å samanlikne to rammeverk, krever det ein meir inngående analyse enn dersom studenten velger å samanlikne tre rammeverk.

Pensumlitteratur: Vi har fokusert på Robert Jervis sin artikkel om sikkerhetsdilemmaet og internasjonalt samarbeid (forkorta versjon på pensum), og har i tillegg ført opp Daniel Drezner si bok som gjer greie for korleis ulike teoretiske rammeverk vurderer mulighet for samarbeid under internasjonalt anarki. Dersom studentar kan vise til variasjon innanfor realismen på dette spørsmålet (t.d. offensive og defensive realister) bør det telle positivt. Det bør også telle positivt dersom studenten kan forklare kvifor samarbeid er utfordrande i anarki (t.d. vise til allmenningens tragedie, hjortejakten), og forklare sikkerhetsdilemmaet.

Evaluering: Dette er ei ganske åpen og potensielt omfattende oppgåve, som har ganske god pensumdekning men også krever eigen refleksjon. Studentane kan trekke inn teoretiske rammeverk, men også peike på utfordringar knytta til kvart rammeverk. Ei utfordring for studenten er å foreta ei relevant avgrensing, samt å vise eit reflektert forhold til korleis vi kan bruke teori for å svare på dette spørsmålet. Det er fleire ulike måtar å besvare denne oppgåva, og sensor bør utvise fleksibilitet for ulike tilnærmingar så lenge studenten gjennomfører ei relevant, begrunna og reflektert analyse. Gode besvarer bør inkludere ei kort analyse (eller definisjon) av spørsmålet. Det bør vises åpenhet for at studentar kan trekke inn eksempel, så lenge besvarelsen dekkar dei store linjene i dei tre teoriene om internasjonal politikk som ein del av analysen. Originalitet og evne til refleksjon bør gi positiv uttelling.

Det vil styrke besvarelsen dersom studenten kan vise til kva rammeverket dei diskuterer forsøker å forklare, og vurdere forklaringskrafta mellom dei teoretiske rammeverka. Evne til kritisk vurdering av styrker og svakheter til forklaringskrafta av dei teoretiske rammeverka bør telle positivt. Sentrale omgrep som anarki bør bli eksplisitt diskutert. Dersom studenten kan peike på at ulike teoretikarar vil vektlegge fordeling av gevinst ved samarbeid ulikt, og forklare kvifor det er særlig relevant når det gjeld sikkerhet, kan det løfte nivået på besvarelsen ytterligere.

B) Hva kjennetegner en overnasjonal organisasjon? Drøft faktorer som taler for og imot påstanden at EU og FN's Sikkerhetsråd er overnasjonale organisasjoner.

Pensumdekning: Hovi og Underdal kapittel ##, Claes og Førland kapittel 1, 8 og 9.

Det innledende kunnskapsspørsmålet er mest utførlig dekket hos Hovi og Underdal. Hovi og Underdal krever at alle disse kriteriene skal være oppfylt før man kan bruke betegnelsen overnasjonal om en organisasjon. Dette kan synes strengt, og det kan være grunn til å snakke om grader av overnasjonalitet etter hvor mange av kriteriene organisasjonen oppfyller. De to første kriteriene synes ufravikelige. Det tredje kan muligens sees som et uttrykk for hvor sterk den formelle overnasjonaliteten er når en stat unnlater å følge organisasjonens vedtak, altså en slags passiv utfordring av overnasjonaliteten. Den siste kan sees som uttrykk for hvor sterkt organisasjonen står dersom en stat mer aktivt forsøker å utfordre overnasjonaliteten, enten ved å trekke tilbake finansielle midler eller ved å melde seg ut.

En kortfattet versjon, med referanse til EU er å finne hos Claes og Førland, side 25-27.

Hovedpoengene derfra er gjengitt her, med noen innskutte kommentarer i grått. Poengene angitt i kursiv må anses som det minste man må forlange av en besvarelse:

Statsledernes motivasjon for å etablere en organisasjon som EU er at de gjennom et institusjonalisert samarbeid kan oppnå gevinster de ikke kunne fått på egen hånd. For å oppnå slike gevinster må statene avgi noe av sin formelle kontroll over seg selv, det vil si avgi noe av sin suverenitet. Gjennom å samle suverenitet i fellesskapsorganer oppnår statene i fellesskap mål som de ikke kan oppnå hver for seg. Den avveiningen den enkelte statsledelse må gjøre, er hvor mye suverenitet man er villig til å avgi for å oppnå disse målene. EU blir i et slikt perspektiv en mer forpliktende form for internasjonalt samarbeid, men med de samme grunntrekkene som de fleste andre internasjonale organisasjoner.

Det som skiller EU fra andre internasjonale organisasjoner, er at de felles institusjonene som EUs medlemsland har opprettet, til en viss grad er gitt selvstendig myndighet. I tradisjonelle internasjonale organisasjoner er det et utbredt prinsipp at alle medlemsland må være enige i alle beslutninger. Det finnes viktige unntak, men dette er hovedregelen. EU har beveget seg forholdsvis langt bort fra dette prinsippet.

I praksis vil alle internasjonale organisasjoner ha en viss autonomi i forhold til sine medlemsland. Hvis de som arbeider i organisasjonens sekretariat, overhodet ikke kan fatte noen beslutninger eller ha noen selvstendig påvirkning på beslutningsprosessen, kan vi knapt snakke om en organisasjon i det hele tatt. Sekretariater i internasjonale organisasjoner har i det minste en rolle i å fremskaffe informasjon og utforme dagsordenen for arbeidet i organisasjonen. I dette ligger det rom for innflytelse. Det er altså et spørsmål om grader av autonomi for organisasjonen og grader av suverenitetsavståelse fra medlemslandenes side.

Merk at det i dette perspektivet er graden av suverenitetsavståelse som gir organisasjonen dens overnasjonale preg. Det følgende fra Claes og Førland er hentet fra Hovis artikkel fra 1991. Dette kan være noe annerledes formulert i Hovi og Underdal.

Dersom statenes suverenitetsavståelse blir omfattende, fremstår en internasjonal organisasjon som overnasjonal. Jon Hovi (1991) har angitt hvilke kriterier som da bør tilfredsstilles:

- Organisasjonen må kunne fatte vedtak som er bindende for nasjonale myndigheter*
- Disse vedtakene må kunne fattes mot enkeltmedlemmers vilje*
- Organisasjonen må ha evne til å håndheve sine vedtak*
- Organisasjonen må ha en viss finansiell autonomi*
- Medlemsland må ikke kunne trekke seg ut med øyeblikkelig virkning.*

Hovi krever at alle fem kriteriene skal være oppfylt før man kan bruke betegnelsen overnasjonal om en organisasjon. Dette kan synes strengt, og det kan være grunn til å snakke om grader av overnasjonalitet etter hvor mange av kriteriene organisasjonen oppfyller. De to første kriteriene synes ufravikelige. Det tredje kan muligens sees som et uttrykk for hvor sterk den formelle overnasjonaliteten er når en stat unnlater å følge organisasjonens vedtak, altså en slags passiv utfordring av overnasjonaliteten. De to siste kan sees som uttrykk for hvor sterkt organisasjonen står dersom en stat mer aktivt forsøker å utfordre overnasjonaliteten, enten ved å trekke tilbake finansielle midler eller ved å melde seg ut.

Claes og Førland setter EU ganske eksplisitt opp mot Hovis kriterier:

EU kan på mange områder fatte bindende vedtak mot enkeltmedlemmers vilje ved at en stat blir nedstemt av et kvalifisert flertall i Rådet. En tiltakende bruk av flertallsavgjørelser i Rådet gjør at det enkelte medlemslands regjering i økende grad risikerer å måtte iverksette vedtak den selv er uenig i. Tendensen går altså i retning av en større rolle for fellesskapsorganene og en styrkning av den formelle overnasjonaliteten. EU-rettens direkte anvendelse i nasjonal rett og forrang ved konflikt med nasjonal rett tilsier at organisasjonen har mulighet til å tvinge gjenstridige stater, bedrifter eller individer til å følge de vedtak som er fattet av Rådet. Et problem dukker imidlertid opp dersom et medlemsland likevel skulle unnlate å følge en domsavsigelse. EU rår ikke over politimyndighet som kan gripe inn overfor medlemsland på tvers av medlemslandenes egne politimyndigheter.

EU finansieres i dag gjennom importavgifter, en andel av merverdiavgiften i medlemslandene, pluss direkte overføringer fra medlemslandene. Det er imidlertid medlemslandene som avgjør størrelsen på organisasjonens inntekter. EU har ingen selvstendig rett til å kreve inn skatter eller avgifter. Det er heller ingen spesielle restriksjoner på utmeldelse av EU, men prosedyren for utmeldelse må følge retningslinjene nedfelt i Lisboaatraktaten.

Konklusjonen blir at EU skårer høyt på de to første formelle aspektene ved overnasjonalitet, men står dårligere rustet dersom enkeltmedlemmer skulle velge å utfordre organisasjonen ved å unnlate å følge vedtak, trekke tilbake finansielle midler, trekke tilbake deler av den myndighet som er overført til fellesskapsorganene, eller trekke seg helt ut av organisasjonen. I en slik situasjon vil EU ha færre egne reelle maktmidler til å tvinge medlemslandene tilbake i folden.

Både kapittel 8 og 9 hos Claes og Førland gir mer utdypende empiri og diskusjon av de konkrete egenskapene ved EUs beslutningssystem som bidrar til å gi organisasjonen dens overnasjonale preg. Studenter som utdyper dette må premieres, men vi bør ikke forlange inngående empiriske detaljer i besvarelsen, siden poenget med oppgaven er sammenligningen med FNs sikkerhetsråd, ikke detaljert empiri om EU.

FNs sikkerhetsråd har blitt kort omtalt på forelesningen om FN og konfliktløsning. Det gikk først og fremst på sammensetningen av sikkerhetsrådet, og at denne har ført til handlingslammelse på grunn av nasjonale interesser. Erfaringane fra Folkeforbundet har også blitt omtalt. Pensum: Waage mfl, kap 13 (Fixdal), Hovi og Malnes kap 14 (Fixdal og Malnes).

Kortoppgaver (besvar 3 av 4)

1. Hva er sikkerhetsdilemmaet, og kan stater unngå det?

Denne oppgava ber om definisjon av sikkerhetsdilemmaet, og ein diskusjon om stater kan ta grep som reduserer faren dette konseptet peiker på. Relevant pensumslitteratur inkluderer først og fremst Robert Jervis sin artikkel. Vi har i tillegg diskutert dette på forelesninger, der eg har lagt vekt på at teoretiske rammeverk har ulike synspunkt på muligheten for å unngå eller minske faren knytta til sikkerhetsdilemmaet.

Besvarelsen bør fokusere på korleis stater kan forholde seg til sikkerhetsdilemmaet gitt usikkerhet om andre stater sine intensjoner (og muligheten for at disse kan endre seg over tid). Besvarelsen kan reflektere ikring om sikkerhetsdilemmaet nødvendigvis vil vere ei utfordring (t.d. vil konstruktivistar vere kritiske til den antakelsen), og kva slags faktorer som påvirker kor farlig stater opplever sikkerhetsdilemmaet (med utgangspunkt i Jervis si analyse). Ein god besvarelse vil kunne peike på at subjektive vurderingar i stater varierer, og at persepsjoner er ein viktig faktor.

2. Kan normer skape endring i internasjonal politikk? Diskuter argumenter for og mot med referanse til minst to teoretiske rammeverk (realisme, liberalisme, konstruktivisme)

Denne oppgåva ber om ei vurdering av om normer kan skape endring i internasjonal politikk, og at studenten kan beskrive argument for og i mot. Studenten treng ikkje velge side i den diskusjonen, men bør kunne diskutere argument for og i mot på reflektert vis. Dette er eit tema vi har dekkja kort på pensum, og i forelesninger, men besvarelsen vil kreve at studenten reflekterer ikring dette sjølv. Evne til eigen refleksjon bør premieres, særleg siden dette spørsmålet sjelden har dukka opp på eksamen tidligere.

Studenten bør kunne definere normer, og skissere korleis dei potensielt kan skape endring gjennom å gi aktørar forståelse for kva slags oppførsel som anses mulig, korrekt og/eller ønskelig. Ein god besvarelse kan innehalde diskusjon av normer som konstituerande versus regularande, og innehalde kritiske perspektiv på når normer kan skape endring (om det krev spesielle vilkår, for eksempel). Oppgava bør innehalde motargument, til dømes at stater kun endrer oppførsel når det samsvarer med pre-eksisterande interesser. Dersom studenten kan vise til eksempel (t.d. avvikling av slaveri) der normer kan argumenteres for å ha skapt endring bør det gi positiv uttelling.

3. «Gjør rede for hovedprinsippene i det globale handelsregimet»

Temaet er dekket både i pensum (Claes mfl 2017 kap 3) og i forelesninger. Jevnt gode besvarelser vil knytte dagens globale handelsregime til WTO og de mer enn 60 avtalene denne organisasjonen administrerer – og skrive eller underforstå at mange av disse reglene har en historie som i hovedsak begynte med GATT 1947. En jevnt god besvarelse vil også formidle hovedinnholdet i tre sentrale prinsipper (nevnt først under). Meget gode til fremragende besvarelser vil ha større presisjon enn de jevnt gode og dessuten få fram hvordan disse prinsippene er nedfelt i konkrete regler og prosedyrer:

Gjensidig nedbygging av handelsrestriksjoner: Dette prinsippet begrunner forhandlingsrundene (senest Uruguay-runden, som frambragte WTO, og Doha-runden som offisielt pågår fortsatt selv om det går tregt).

Ikke-diskriminering, med underprinsippene Nasjonal behandling (utenlandske produkter skal ikke behandles dårligere enn dem produsert innenlands) og Bestevilkårsregelen (produkter fra alle medlemsland skal behandles likt). Meget gode til fremragende besvarelser vil her føye til det omfattende unntaket (favorisering under regionale handelsavtaler, ala EUs) og det litt mindre omfattende (favorisering av minst utviklede land under GSP-ordningen).

Gjennomsiktighet om nye handelshindringer – nedfelt i kravet om innmelding av handelshindringer og i komite-strukturen som gir arenaer for protest og forhandling.

Meget gode til fremragende besvarelser vil kanskje også trekke fram og diskutere et ikke-uttalt prinsipp i dette regimet, betont både i grunnboken og i forelesningene, nemlig at bevegelsen mot større frihandel (*liberalism*) skal være sosialt forankret (*embedded*). John Ruggie myntet begrepet med inspirasjon fra Karl Polanyi. Det mest konkrete uttrykket i handelsregimet er de generelle unntakene stater kan påberope seg (under visse betingelser som skal hindre opportunistisk bruk) dersom frihandel truer tunge nasjonale interesser som sikkerhet, helse, miljø eller offentlig moral. Prinsippet kan også avleses i saksområder som ikke er underlagt frihandel, opprinnelig gjaldt dette jordbruk og tjenester. Riktig fremragende besvarelser vil kanskje framheve at den nyliberale bølgen fra tidlig 1980-tall svekket prinsippet om sosial forankring, selv om det kan hevdes at det miljømessige unntaket er noe styrket over tid.

Grunnboken nevner i en tekstboks om de multilaterale handelsprinsippene også regimets beslutningsregler – konsensus i hovedforhandlingene, mer komplisert i tvisteløsningsorganet. Det vil ikke være galt å trekke inn disse men de trenger ikke inngå i en fremragende besvarelse.

4. Hvilke tre målsettinger i den nasjonale økonomiske politikken inngår i Mundell-Flemmings modell av det såkalte "umulige trilemma" (unholy trinity)? Hva er essensen i modellen?

Pensumdekningen her er avsnitt 1.3. s. 27-32 hos Tranøy og Hjertaker, særlig side 28-29. Resonnementet der er også gjengitt hos Claes, Hveem og Tranøy s. 105-106, men dette er IKKE pensum på STV-1200. Essensen i spørsmålet er gjengitt under, med de viktigste poengene i kursiv.

Et viktig utgangspunkt for litteraturen om finansiell globalisering, var den såkalte Mundell-Flemming-modellen (Mundell 1963). *Denne tar utgangspunkt i tre ulike mål stater kan ha i pengepolitikken: fast valutakurs, fri rentesetting og frie kapitalbevegelser. Modellen forteller oss at stater bare kan oppnå to av tre mål på én gang: Hvis et land velger fast valutakurs og frie kapitalbevegelser inn og ut av sitt territorium, må renten brukes for å sikre den valgte valutakursen. Slik er det fordi renten langt på vei fungerer som en pris på kapital, og jo høyere rente et land relativt sett har, desto mer lønnsomt vil det være for investorer å plassere sin kapital i dette landets valuta.*

For land med valutaer som nyter tillit og er etterspurte, betyr dette at *renten får et tak den ikke kan gå over uten at valutaen stiger for mye i verdi* (fordi det blir for stor etterspørsel etter den). *Det omvendte er tilfellet for land med mindre tillitvekkende og attraktive valutaer.* Slike land må holde renten høy for å holde på kapital. Dette var situasjonen for mange land, inkludert Norge og Sverige, i perioden før man måtte gi opp de faste valutakursene i henholdsvis november og desember 1992. Da stater «gjenoppdaget» den flytende valutakursen som alternativ, nå koblet til uavhengige sentralbanker med inflasjonsmål, gikk noe av luften ut av akkurat denne diskusjonen.

Resonnementer bygd på denne plattformen er imidlertid ikke blitt borte, og et argument som har dukket opp igjen nå, etter eurokrisen, er at *stater må være forsiktige med å kjøre underskudd i finanspolitikken, fordi dette kan lede til at kapitalen taper tillit til valutaen og derfor vil kreve enda høyere renter enn den ellers ville ha gjort.* Eventuelt kan det føre til at det store lånebehovet vil drive rentene oppover og trekke valutakursen med seg, noe som ofte ikke er særlig ønskelig. Ønsket om å unngå slike scenarier, vil, ifølge denne analysen, uansett legge en demper på statenes mulighet til å finansiere velferdsstaten og til å bruke underskuddsbudsjettering for å sparke liv i økonomien i perioder med lav etterspørsel. *Endelig må myndighetene være forsiktige med å skattlegge næringslivet og formuende, fordi høyt skattetrykk ikke ville lede til annet enn at kapitalen drar sin vei, ifølge denne teorien.*